

Η ΕΥΡΩΠΗ δρίσκεται και πάλι στο επίκεντρο ραγδαίων εξελίξεων μετά από 45 χρόνια μεταπολεμικής ευρωπαϊκής ιστορίας που προσδιορίστηκαν κυρίως από την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και την αντιπαράθεση των συνασπισμών του ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας.

Νέες ή λανθάνουσες έως σήμερα δυναμικές αμφισβητούν παγιωμένες πολιτικές κατευθύνσεις. Νέοι συσχετισμοί δυνάμεων οδηγούν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωτικά νέας πραγματικότητας.

Η εξέλιξη αυτή καθορίζεται από πολλούς πρωταγωνιστές. Γνωστοί είναι οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ. Γνωστοί ήταν και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η δυναμική της ευρωπαϊκής ενοποίησης, όπως και ο οικονομικός ανταγωνισμός με την Ιαπωνία, την Νοτιοανατολική Ασία και τις ΗΠΑ. Αλλά σήμερα η εικόνα γίνεται πολύ πιο σύνθετη από τις προοπτικές μετεξέλιξης των σχέσεων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, την απόσχιση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης από το σοβιετικό στρατόπεδο, τα ερωτημα-

κά γύρω από τα υφιστάμενα συστήματα ασφαλείας όπως το ΝΑΤΟ, τον νέο ρόλο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε σχέση με την Ανατολική Ευρώπη και, τέλος, την έξαρση των μειονοτικών διεκδικήσεων.

Οι εξελίξεις αυτές μπορούν να αναπτύξουν άμεσα ή έμμεσα παραμέτρους δυναμικές και να δημιουργήσουν προβλήματα σε σχέση με τα ζωτικά μας συμφέροντα. Τρία παραδείγματα:

★ Η ύφεση μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ μειώνει την παραδοσιακή στρατηγική σημασία που κατείχε η Τουρκία σε ένα σύστημα διπολικής αντιπαράθεσης. Συγχρόνως όμως μειώνεται και η συγκράτηση του τουρκικού επεκτατισμού, που διασφάλιζε σε μεγάλο βαθμό το σύστημα αυτό. Συνεπώς, η Τουρκία θα αναζητήσει τον καινούργιο της ρόλο στη διεθνή σκηνή θεωρώντας ότι έχει σ' αυτήν τη συγκυρία μεγαλύτερα περιθώρια αυτόνομης δράσης απέναντι στα ελληνικά εθνικά συμφέροντα και το Κυπριακό.

★ Οι πολιτικές εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη προκαλούν έξαρση των μειονοτικών τριβών και

της εθνικιστικής νοοτροπίας. Το κλίμα αυτό μπορεί να δημιουργήσει καινούργια προβλήματα για την ειρήνη και την ασφάλεια στα Βαλκάνια. Στην Τουρκία φαίνεται να επικρατεί η αντίληψη που την θεωρεί ενεργό προστάτη όλων των τουρκοφώνων. Στο πλαίσιο αυτό, οι παλιές ισορροπίες μοιάζουν εύθραυστες. Το Ελσίνκι II είναι μια ελπίδα αλλά, αν θέλουμε να είμαστε ρεαλιστές, η εγκαθίδρυση ενός γενικευμένου συστήματος ασφαλείας και ειρήνης θα απαιτήσει ακόμη πολύ χρόνο.

★ Η διαδικασία πλουραλιστικού εκδημοκρατισμού στις Ανατολικές χώρες, οι νέες δυνατότητες οικονομικής δράσης στις χώρες αυτές και η πολιτική της Κοινοτικής στήριξης θα στρέψουν αναπόφευκτα Κοινοτικούς πόρους και επιχειρηματικά κεφάλαια Κοινοτικής προέλευσης προς την Ανατολική Ευρώπη, επιδραδύνοντας ή μειώνοντας αντίστοιχες ροές κεφαλαίων προς την Ελλάδα. Τα εγγενή διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας μας θα επιδεινωθούν από μια τέτοια μεταστροφή Κοινοτικών κεφαλαίων.

Είναι σαφές: πρέπει να επαναπροσδιορίσουμε τις κατευθύνσεις μας απέναντι στις γενικές εξελίξεις

Η Ευρώπη αλλάζει Εμείς;

Του ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΠΗ*

της Ευρώπης και τα ειδικότερα προβλήματα που μπορεί να ανακύψουν για την Ελλάδα.

ΟΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ της τελευταίας δεκαετιας στην εξωτερική και αμυντική πολιτική έδειξαν τα περιορισμένα όρια των δυνατοτήτων άσκησης αυτόνομης εξωτερικής πολιτικής στη σύγχρονη εποχή. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αποτελεί όσο ποτέ άλλοτε τον κύριο θεσμό μέσα από τον οποίο μπορούμε να περάσουμε αποτελεσματικές προσπάθειες και πολιτικές, όχι μόνον οικονομικού χαρακτήρα.

Αυτό γίνεται κατανοητό αν εκτιμήσει κανείς τη μικρή πολιτική δύναμη της χώρας και την επισφαλή οικονομική της κατάσταση σε σχέση με την εμβέλεια των διεθνών ανακατατάξεων, τη ραγδαία εμφάνιση νέων αγορών, τον ρυθμιστικό ρόλο που κατακτά το τραπεζικό σύστημα, την επεκτατική πολιτική ΗΠΑ και Ιαπωνίας με τους δορυφόρους της, τη ραγδαία πύκνωση των διεθνών οικονομικών σχέσεων και εξαρτήσεων και τις πιέσεις που προκύπτουν στη χάραξη της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής.

Στο ίδιο συμπέρασμα θα καταλήξουμε αν λάβουμε υπόψη τη σημασία που θα έχουν πλέον αποφάσεις διεθνών οργανισμών ή πολυμερείς συμφωνίες οικονομικού ή αμυντικού χαρακτήρα για τη διαμόρφωση μιας νέας τάξης πραγμάτων στην Ευρώπη και τις περιορισμένες δυνατότητες που έχουμε να επηρεάσουμε χωρίς συνεργασίες τις εξελίξεις.

Οσο ποτέ άλλοτε, η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής μας θα περνάει ή θα καθορίζεται από διαδικασίες διεθνών οργανισμών και πολυ-

Για μια
νέα
ελληνική
πολιτική
στην
Κοινότητα

μερών συμφωνιών. Πρέπει, επομένως, στην κατεύθυνση αυτή να εντείνουμε την προσπάθειά μας. Για την ελληνική πλευρά, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αποτελεί ίσως τη μόνη δυνατότητα να είναι συμμετοχός στις εξελίξεις που διαγράφονται. Η εξέλιξη της ιδίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας βρίσκεται σε σταυροδρόμι. Οι ανακατατάξεις στην Ανατολική Ευρώπη, η ενδογερμανική σύγκλιση και η «διακριτική» ανταγωνιστικότητα μεταξύ ΕΟΚ, αφενός, και ΗΠΑ - Ιαπωνίας, αφετέρου, που από τον χώρο του διεθνούς εμπορίου θα επεκταθεί και στον νέο ζωτικό χώρο της Ανατολικής Ευρώπης, αναστέλλουν ή και αμφισβητούν την πορεία μέσα από την Οικονομική και Νομισματική Ένωση προς την πολιτική ολοκλήρωση.

Ακόμη, νέες δυναμικές συσπειρώσεις τρίτων χωρών γύρω από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα έχουν τις δικές τους επιπτώσεις στον ρυθμό και την κατεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Αναφέρομαι στην επικείμενη έναρξη κύκλου διαπραγματεύσεων με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συνάλλαγών (ΕΖΕΣ - Σουηδία, Νορβηγία, Φινλανδία, Ισλανδία, Αυστρία και Ελβετία) για επαναπροσδιορισμό και σύσφιξη των δεσμών τους με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Τέλος, πολιτικά σήματα ομοσπονδιών ή πολλαπλών ομόκεντρων κύκλων για τη συγκρότηση της νέας Ευρώπης, καθώς και λειτουργικές δομές δύο ή περισσότερων ταχυτήτων, βρίσκονται στο προσκήνιο των πολιτικών συζητήσεων για την ευρωπαϊκή εξέλιξη.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ σημαίνουν ότι η συμμετοχή μας στις περαιτέρω εξελίξεις θα καταστεί προβληματική, αν η Κοινότητα δεν πορευθεί ταυτόχρονα σε συγκεκριμένο δρόμο.

Μοντέλα ή προτάσεις για την περαιτέρω οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης δεν θα πρέπει να αποδυναμωθούν από εκείνα τα χαρακτηριστικά που διέπουν κατά κανόνα τις προτάσεις της Επιτροπής: Συνοχή, Σύγκλιση και Κοινοτική Αλληλεγγύη. Διαφορετικά, αργά ή γρήγορα θα οδηγηθούμε στην αποικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και στη μετατροπή της Ευρώπης σε μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών και μόνον.

Αλλά η στασιμότητα στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης θα αποβεί μεσοπρόθεσμα επιζήμια για την ίδια την Κοινότητα, αφού θα επιτρέψει στην παρούσα ευρωπαϊκή συγκυρία την ανάπτυξη φυγόκεντρων δυνάμεων από όσα κράτη - μέλη μπορούν να ακολουθήσουν μια αυτόνομη πολιτική εκτός Κοινοτικών διαδικασιών. Μια αυτόνομη τους θα έχει ως συνέπεια την από τα πράγματα εισαγωγή πολλαπλών ταχυτήτων και, μάλιστα, κατά τρόπον άναρχο. Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση θα περιτλαχθεί σε αποσπασματικές λύσεις εις βάρος των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών - μελών.

Συμπερασματικά: Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση πρέπει να προχωρήσει με ταχύ ρυθμό, στην κατεύθυνση όμως των έως σήμερα αποφά-

πής. Οι «μικρές» χώρες έχουν τώρα κάθε λόγο να πρωτοστατήσουν στις πρωτοβουλίες για επιτάχυνση των ρυθμών Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ευρωπαϊκή πολιτική βρίσκεται πολλές φορές αντιμέτωπη με αποφάσεις που θέτουν κατ' αυτήν το δίλημμα: Προωθούμε την πολιτική ενοποίησης ή θέτουμε ως προϋπόθεση κάθε συμφωνίας μας οικονομικές παροχές και στήριξη; Έχει η οικονομική σύγκλιση αδιαμφισβήτητη προτεραιότητα απέναντι στις διαδικασίες οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης, οι οποίες μας είναι αδιάφορες στο μέτρο που δεν εξασφαλίζουν τη σύγκλιση; Πρόκειται για ψευδοδίλημμα που μπορεί να μας παρασύρει σε λανθασμένες τακτικές.

Η ισχύουσα άποψη να ακολουθεί η Ελλάδα αποκλειστικά μια ελληνοκεντρική στάση στην όποια διαπραγμάτευση και να μην έχει ένα πρότυπο Κοινοτικής ανάπτυξης, μας έχει επανειλημμένα περιθωριοποιήσει. Εμείς οι ίδιοι διεκδικούμε με εμμονή τον ρόλο του φτωχού συγγενή που νοιάζεται μόνο για τη φτώχεια του. Συμφέρον μας είναι να συνδράμουμε στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης με ένα δικό μας πρότυπο για τη μορφή της Ευρώπης που αναζητούμε, και όχι να στεκόμαστε στην πολιτική των αντιπαροχών και μόνον. Με το να προχωρούμε προς τα εμπρός, μπορούμε να ρυθμίσουμε ταυτόχρονα τα δικά μας προβλήματα. Άλλωστε ο εκσυγχρονισμός της χώρας μας και η δελτίωση της ανταγωνιστικότητας, έτσι όπως έχουν διαμορφωθεί τα διεθνή πολιτικά και οικονομικά δεδομένα, δεν μπορούν να περιμένουν.

Η ανταγωνιστικότητα, όμως, θα αποκτηθεί απέναντι στα συντεχνιακά συμφέροντα και στις κατεστημένες κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις με την εξάσκηση πίεσης από το διεθνές περιβάλλον, με το άνοιγμα της οικονομίας και κοινωνίας μας. Η τακτική των συνεχών αναβολών στην εφαρμογή Κοινοτικών ρυθμίσεων, για να εξασφαλίσουμε δήθεν την ομαλή προσαρμογή ορισμένων δραστηριοτήτων ή κλάδων στο διεθνές περιβάλλον, υποκρύπτει κατά κανόνα την εξυπηρέτηση ειδικών συμφερόντων που επιδιώκουν να διατηρήσουν, όσο το δυνατόν γίνεται, προνομιακές θέσεις.

Θα πρέπει, επίσης, να τονισθεί και μια άλλη πτυχή: στον σχεδιασμό της Κοινοτικής πολιτικής απέναντι στις Ανατολικές χώρες, η Ελλάδα θα πρέπει να επιμείνει να λάβει υπόψη της η Κοινότητα και την ιδιαίτερη κινητικότητα που παρουσιάζεται στις Βαλκανικές χώρες και να αναπτύξει πρωτοβουλίες που θα επιτρέψουν στις χώρες αυτές να ξεπεράσουν τα προβλήματα τους. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να στηρίξει μια πολιτική οικονομικής, τεχνικής και εμπορικής συνεργασίας πάνω στο μοντέλο της νέας μεσογειακής πολιτικής. Η πολιτική αυτή θα μπορούσε, παράλληλα, να αποδώσει και καρπούς για την Ελλάδα, στην ενδοβαλκανική σφαίρα, καθώς η χώρα μας θα αποτελούσε το επίκεντρο της ανάπτυξης της βαλκανικής

και δικές της προτάσεις. Εύκολα φαντάζεται κανείς τη θετική απήχηση που μια τέτοια θέση της Ελλάδας θα είχε για την εξέλιξη των εθνικών θεμάτων μας.

ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ στρατηγική απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση συνεπάγεται επί μέρους όρους και πολιτικές:

Πρώτον: Η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης στον άξονα που προδιαγράψαμε εξαρτάται άμεσα από την αύξηση των ιδίων πόρων της Κοινότητας, και η ελληνική πλευρά θα πρέπει να είναι συνήγο-

ρος τέτοιων προτάσεων.

Δεύτερον: Εφόσον πιστεύουμε πράγματι στον δημοκρατικό πλουραλισμό ως θεμέλιο των πολιτικών αρχών που θα διέπουν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, θα πρέπει να επανεξετάσουμε το θέμα της διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Τρίτον: Πρέπει να είμαστε στην ευρωπαϊκή εξέλιξη πολιτικά παρόντες. Το αυτονόητο, ωστόσο, κινδυνεύει να γίνει ζητούμενο. Όλο και συχνότερα έρχονται μηνύματα για δείγματα πολιτικής μας απουσίας από τις Κοινοτικές διαδικασίες. Το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό. Η αξιοπιστία και η φερεγγυότητά μας ως Κοινοτικών εταίρων έχουν τραβηχτεί από μια συμπεριφορά πρωτόγνωρης παθητικής συμμετοχής στο Κοινοτικό γίγνεσθαι.

Τέτατον: Πρέπει να συμπορευόμαστε σε όλες τις εξελικτικές φάσεις της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και να λειτουργήσουμε συνεκτικά σε κάθε ενσπονητικό δέμα. Στην πραγματικότητα, υστερούμε κι εδώ. Η ενιαία αγορά του '92 τείνει από τώρα να γίνει πραγματικότητα στην υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ο ενιαίος χρηματοπι-

στωτικός χώρος οικοδομείται ταχύτατα, ενώ δρισκόμαστε στα πρόθυρα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Και ενώ πολιτικά έχουμε κάθε λόγο να υποστηρίξουμε την προώθησή της, η ελληνική οικονομία είναι όσο καμία άλλη ανείτοιμη να προχωρήσει στο σύστημα. Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύεται έτσι σε κύριο εμπόδιο για μια αξιοπιστή και φερεγγυα πολιτική απέναντι και μέσα στην Κοινότητα, πολιτική που αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση άλλων ευρύτερων πολιτικών μέσα από τους Κοινοτικούς θεσμούς.

Πολλοί πιστεύουν ότι θα μπορούσαμε να ελέγξουμε τα πράγματα θέτοντας όρους στους υπόλοιπους εταίρους σχετικά με τις διαδικασίες της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Για παράδειγμα, σκέπτονται να απαιτήσει η χώρα την αλλαγή των όρων της Κοινοτικής συνδρομής σε περιπτώσεις κρίσεως στο ισοζύγιο πληρωμών των κρατών - μελών, ώστε να μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τα δευτερεύοντα ελλείμματα χωρίς άγχος. Η σκέψη, όμως, ότι τα υπόλοιπα μέλη της Κοινότητας θα μας επιτρέψουν να ακολουθούμε μια μακροοικονομι-

κή πολιτική αντίθετη με τη δική τους και θα μας στηρίξουν σ' αυτό είναι τουλάχιστον αφελής. Πολύ πιο ρεαλιστική είναι η πιθανότητα να μας αφήσουν στο περιθώριο και να προχωρήσουν χωρίς εμάς.

Πέμπτον: Η χάραξη και εφαρμογή της εξωτερικής και ευρωπαϊκής μας πολιτικής απαιτούν διαδικασίες υπεύθυνου διαλόγου ανάμεσα στα κόμματα. Δεν υπάρχουν περιθώρια ούτε για μικροπολιτικές σκοπιμότητες ούτε για λαϊκισμό. Η στάση της παραδοσιακής Αριστεράς απέναντι στο πρόγραμμα Εγασίας είναι παράδειγμα προς αποφυγή, οδήγησε σε σημαντική καθυστέρηση της χώρας στην αξιοποίηση του προγράμματος.

ΠΡΕΠΕΙ να το συνειδητοποιήσουμε: Δεν υπάρχουν σήμερα πολλές εναλλακτικές επιλογές εξωτερικής πολιτικής, τα περιθώρια είναι περιορισμένα. Τα περιθώρια αυτά πρέπει να εξαντλησουμε. Ο δρόμος μας καθορίζεται από την πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Ας τον ορίσουμε, λοιπόν, για να μπορούμε να έχουμε αποφασιστικό λόγο.

* Ο καθηγητής κ. Κ. Σημίτης είναι διευθυντής Α' Παιδείας του ΠΑΣΟΚ και τώως υπουργός.

Ένας κόσμος απόλαυσης

*1-6ων των Ευρωπαϊκών Σοφιστών και προέδρων της Επιτροπής

*9 πολιτικές της Κοινότητας και μερίδα με διαίτη ηρωοδότης

CAMEL

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ